עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ח מהל' ביאת מקדש הל"א:
ג ב מיי' שם הל"י:
ד ג מיי' שם הל"א:
ה ד מיי' שם הל"ו:
ו ה ו מיי' שם הל"ו:
ז ז מיי' שם הל"ד:
ח ח מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"א:
ט ט מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל"ז סמ"ע יו"ד סי' יג סעי' ו:
י י כ מיי' פ"ח מהל' ביאת מקדש הל"ו:

מאי איכא בין מומא לשאינו שוה בזרעו של אהרן איכא [א] משום אחולי עבודה מומא מחיל עבודה דכתיב °מום בו ולא יחלל שאינו שוה בזרעו של אהרן לא מחיל עבודה מאי איכא בין שאינו שוה בזרעו של אהרן ומשום מראית העין איכא בינייהו עשה: כילון דדמי רישיה לאכלא: לפתא דדמי רישיה [ב] (א) לגדגלידא דליפתא תנא [ג] וצוארו עומד באמצע ראשו: מקבן דדמי רישיה למקבן: ושראשו שקוט מלפניו: וסקיפת מאחוריו [ד] כדאמרי אינשי שקיל פיסא תנא וצוארו שקוט ושמוט שקוט דחביא מחבא שמוט דאריך ושמוט: ובעלי חטרות ר' יהודה כו': דאית ביה עצם כולי עלמא לא פליגי [ה] דפסלא כי פליגי דלית ביה עצם מר סבר הא אינו שוה בזרעו של אהרן ומר סבר *קרקורא דבישרא בעלמא הוא: הקרח פסול: אמר רבא ל"ש אלא שאין לו [ו] לאחריו ויש לו לפניו אבל יש לו לאחריו כשר וכל שכן שיש לו לאחריו ואין לו לפניו ואיכא דמתני אסיפא ואם יש לו ה"ז כשר אמר רבא לא שנו אלא שיש לו לאחריו ואין לו לפניו אבל יש לו בין לאחריו בין לפניו פסול וכל שכן שיש לו לפניו ואין לו לאחריו [ז] ודאין לו כלל דפסול: א"ר יוחנן הקרחנין והננסין והזבלגנין פסולין לפי שאינן שוה בזרעו של אהרן קרחנין תנינא ננסין תנינא *זבלגנין איצטריך ליה [ח] לאשמועינן ומהו דתימא משום מראית העין והא כל היכא דאיכא משום מראית העין [ט] *איתנא קתני ושנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין מהו דתימא תני חדא וה"ה לכולהו והא כל היכא דאיכא [י] מיהדר ומיתנא (ב) *קא הדר ותני ושניטלו שיניו פסול משום מראית העין אלא לאפוקי מהא דתניא הקרחנין והננסין והזבלגנין כשרים ולא אמרו פסול אלא משום מראית העין מאן האי תנא ר' יהודה היא דתניא ר' יהודה אומר °הכהנים לרבות הקרחנין: **מתני'** אין לו גבינין (ג) או אין לו אלא גבין אחד זהו גבן [יא] האמור בתורה רבי דוסא אומר (ד) שגבינין שוכבין רבי *חנינא בן אנטיגנוס אומר שיש לו שני גבין ושתי שדראות: **גמ'** וגבן דאין לו משמע ורמינהו גבן שיש לו גבינין הרבה אין לו גבינין או אין לו אלא גבין אחד מנין ת"ל או גבן אמר רבא זהו מדרש או גבן: רבי דוסא אומר כו': למימרא דחיי והא איתמר *המפלת בריה שיש לה שני גבין ושתי שדראות ואמר רב באשה אינו וולד ובבהמה אסור באכילה כבר רמא ניהליה רב שימי בר חייא לרב וא"ל *שימי את אלא בשדרתו עקומה: **מתני'** החרום פסול איזהו חרום הכוחל שתי עיניו כאחת שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה רואה את החדר ואת העלייה כאחד סכי שמש *והזגדן והצירן ושנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין: **גמ'** ת"ר חרום שחוטמו שקוע חוטמו סולד חוטמו בולם חוטמו נוטף מנין ת"ל או חרום ר' יוסי אומר אין חרום אלא הכוחל שתי עיניו כאחת אמרו לו הפלגת

אע"פ

רש"י

מאי איכא. בין כהן הנפסל במום גמור לכהן הנפסל משום שאין שוה בזרעו של אהרן דהייט כילון וליפתן וכל הנך: **משום מראית העין.** כגון הנך דקחשיב במתני' משום מראית העין שמאוסין לראות כגון שנשרו ריסי עיניו ושנטלו שיניו: **עשה.** מי שאינו שוה בזרעו של אהרן עובר בעשה אם עבד דהכי משמע השוה בזרע אהרן הוי כהן ויעבוד שאינו שוה לא יעבוד ולאו הבא מכלל עשה עשה: **לאכלא.** לכסוי של חבית (מלמעלה) שחד מלמעלה ורחב מלמטה וחבירו בסנהדרין בפ' זה בורר לו אחד (דף כה:) כי אכלא לדנא: **לגדגלידא דליפתא.** לראש הלפת שראשה רחב והולכת וכלה למטה: **באמצע ראשו.** שראשו בולט לאחוריו כלפניו: **למקבא.** לקרדום שערפו עגול וקצר ברוחב: **שקוט מלפניו.** שראשו משופע מלפניו באלכסון כעין כלי של נגר שקורין בשגו"ג: **מאחוריו.** שגובה ראשו חסר [יג] מאחוריו: **שקיל פיסא.** שנראה כמי שניטל ממנו חתיכה: **דחביא מיחבא.** שראשו מוטל בין כתפיו ודומה כמי שראשו שמוט אשלוייסו"ד: **קרקורא.** חתיכה: **לא שנו אלא שאין לו.** שיטה של שער מקפת מאוזן לאוזן לאחריו ויש לו לפניו: **אבל יש לו לאחריו ולפניו כשר וכל שכן שיש לו לאחריו ואין לו לפניו.** דעפי הוי טוי בשיש לו לאחריו ולא לפניו יותר מכסים לו סביב כל הראש ובאמצע הוי קרח: **ואיכא דמתני לה אסיפא.** דמתני' לא שנו דיש לו כשר אלא שיש לו לאחריו שיטה מקפת מאוזן לאוזן ולא לפניו אבל יש לו נמי לפניו פסול וכ"ש שאין לו כלל: **זבלגנין.** שעיניהם זבות וזולגות מים: **ננסין תנינא.** במתני' הקפח והננסין והחרש: **זבלגנים איצטריכא ליה.** דלא תנן: [יד] **ומהו דתימא כו'.** כלומר והנך נמי איצטריכו דמהו דתימא הא דפסיל להו במתניתין משום מראית העין פסיל להו ולא עברו בעשה אי פלחי להכי אשמעינן רבי יוחנן דמשום שאינו שוה בזרעו של אהרן: **ריסי עיניו.** שער שסבבת העין: **והוא הדין לכולהו.** מבעלי חטטות ואילך *דסד"א הא דאפיקנא מנוי שאינו שוה בזרעו של אהרן לעיל לא קאי אלא אכילון וליפתן ומקבן והנך דבבא קמייתא: **והא כל היכא דאיכא אחריני משום מראית העין הדר תני ליה דקתני סיפא ושניטלו שיניו כו'.** ומההיא ידענא דרישא דתנא מראית העין לא קאי אלא אנשרו ריסי עיניו דאי אכולהו קאי למה ליה למיהדר ומיתנא אנא. הא דאתא ר' יוחנן: **לאפוקי מהאי** **תנא אתא.** דלא פסיל להו אלא משום מראית העין וקמ"ל רבי יוחנן דהלכתא כמתניתין דפסלא להו משום דאין שוין בזרעו של אהרן: **הכהנים.** וערכו בני אהרן הכהנים (ויקרא א): **לרבות את הקרחנים.** שכשרים לעבודה על פסוק זה מלאתיה בתורת כהנים: **מתני' גבינים.** סורציל"ש: **שגבינין שוכבין.** שסערות גביניו גדולים ומוטלין על [טו] פניו: **גמ' גבינים הרבה.** שהני גבות עיניו מצטרפות ואין הפרש חלק בין זו לזו: **זהו מדרש או גבן.** והכי קאמר [טז] זהו או גבן האמור בתורה (שם כא) ור' דוסא פליג עליה ולא דריש או: **למימרא דחיי.** מי שיש לו ב' גבין ושתי שדראות דפסיל [יז] ר' חנינא בן אנטיגנוס: **אינו וולד.** ואינה טמאה לידה: **אסור באכילה.** כנבילה דנפל הוא וכמת דמי ולא מהניא ליה שחיטה: **כבר רמא ניהליה.** במסכת נדה: **שימי את.** חכם גדול כמותך [יח] אינו יודע לתרץ מתני' דמשמע חיי לאו בשני [יט] גבנין ממש קאמר אלא שסדרתו עקומה [כ] ומיחזי כגבין ושדראות הרבה וכי קאמינא אנא בשני גבין ממש: **מתני'** [כא] **הכוחל שתי עיניו כאחת.** שאין לו כלל חוטם בין שתי עיניו וכשהוא כוחל עיניו במכחול יכול למשוך המכחול מעין לעין ואין החוטם מעכבו: **שתי עיניו למעלה.** כדמפרש בגמרא: **סכי שמש.** שאינו יכול להסתכל כנגד החמה: **זגדן ולירן.** מפרש בגמ': **ריסי עיניו.** שערות שסבבת עיניו: **מפני מראית העין.** אנשרו ריסי עיניו קאי: **גמ' שקוע.** למעלה בין עיניו: **סולד.** רטיי"ה שקצר באורכו: **בולם.** נסתמו נקביו: **נוטף.** ארוך ותלוי מלמטה משפתו: **הפלגתה.** יותר מדאי אמרת (ה) אע"פ שאינו משוקע כל כך הוי חרום:

לחזיין

תוספות

אמר רבא לא שנו כו'. יש גירסא אחרת בספרים לבד גירסת הקונטרס: **בבהמה** אסור באכילה. פי' בקונטרס דלא מהני ליה שחיטה מטעם נפל משמע דאיירי כשיצא לאויר העולם ואי אפשר לומר כן דבפ' המפלת (נדה דף כד.) מוקי לה בכמלא במעי אמו דלא מישתרי לרב בשחיטת אמו ושמואל פליג עליה התם ושרי ליה בשחיטת אמו אבל יצא לאויר אסור אפילו לשמואל ופריך רב שימי התם ממתני' דהכא ופירש שם בקונטרס [כב] אתרווייהו פריך לרב ושמואל דהך ר' חנינא בן אנטיגנוס גבי מומי בהמה [כג] מתניא ומיפסל ליה לגבוה מכלל דלהדיוט שרי והקשה עליו ר"ת דבהדיא תני ליה הכא גבי מומי אדם אלא לרב דוקא פריך דאמר באשה אינו ולד [אלמא] דלא חיי ומדפסל ליה הכא לעבודה מכלל דחיי וכן משמע דלרב דוקא פריך: [כד] **סכי** שמש. מפרש בגמרא סני שמש כדפי' בקונטרס שסונא את השמש ואינו יכול לראות מקום שהחמה זורחת שם [כה] וסכי הוא לשון [כו] חשוכי שמש שנמנע ממנו אור השמש: **ושנשרו** ממנו ריסי עיניו. משמע שקורא ריס לשערות שרגילים להיות עשרין מרוב דמעה כי ההוא דרבן גמליאל בחלק (סנהדרין דף קד:) גבי בכה תבכה וזימנין דקרי ריס עור המקיף את העין כי ההוא דפרקין דלעיל (דף לח.) ריס שנקב ושנסדק ומפרש תורא ברא דעיניה:

מחוי

הגהות הב"ח

(א) גמ' דדמי רישיה לגלגלידא דליפתא: (ב) שם דאיכא מיהדר ומיתנא ושניטלו כצ"ל ותיבות קא הדר ותני נמחק: (ג) שם במשנה אין לו גבינין אין כצ"ל ותיבת או נמחק: (ד) שם רבי דוסא אומר כל שגביניו שוכבין ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר מי שיש: (ה) רש"י ד"ה הפלגתה כו' מדאי אמרת אלא אע"פ:

שיטה מקובצת

א] איכא בינייהו משום: ב] רישיה לגודגלידא: ג] תנא. גליון פי' עוד מום אחר יש א) שלא נזכר במשנה: ד] מאחוריו תנא שקוט מלפניו וסקיפ' מאחוריו כדאמרי: ה] פליגי דפסול כי: ו] אלא שיש לו בין לפניו ובין לאחריו אבל אין לו כלל כשר וכ"ש שיש לו כו' אבל רש"י לא גריס כן: ז] לאחריו וכ"ש שאין לו: ח] ליה ואשמועינן זבלונינן אלא כולה איצטריכא מהו דתימא משום מראית העין כך הנוסחא בדפוס וויניצאה ת"ב ס"א ליה לאשמועינן מהו דתימא משום מראית העין כו' וכן גרים רש"י והוא הגירסא אשר בדפוס: ט] העין מיתנא קתני להו: י] דאיכא למהדר: יא] גבן עיין בערוך ערך גבן שני ושלישי: יב] העין כל תי' כגון נמחק: יג] חסר ס"א חדוד מאחוריו: יד] מה"ד מהו: טו] על עיניו הס"ד: טז] קאמר מתני' זהו: יז] דפסיל ליה ר': יח] כמותך ואינך יודע: יט] בשני גבין ממש: כ] עקומה כזה כך הולכות צלעותיו ותלויותיו: כא] ד"ה הכוחל עד סופו בס"א הכל מחוק: כב] בקונטרס דאתרווייהו פריך: כג] בהמ' מיתני ומפסי' ליה: כד] מה"ד שכי שמש אות ס' נמחק: כה] שם ושכי אות ס' נמחק: כו] חשוכי שמש:

מסורת הש"ס

ל"ק מ"ז

[גי' הערוך קרקרא פי' תלתול]

[לקמן מה:]

נ"ל מיתנא דקתני ושנשרו כו' נ"ק

נ"ל דקא הדר כו' נ"ק

נדה כד.

נ"ל דסד"א הא דאפיקנא לעיל ממי שאינו כו' של אהרן לא קאי כו' נ"ק

[מנחות כט. עמש"ש עס"ג]

[משנה שבמשניות אי' זוגדום וז"ל הרב מברטנורא זגדום דום בלשון רומי שניס וכו' וכן גי' הערוך ערך זגדום]

רבינו גרשום

בארם הכילון כו'. לא פסילי מדאורייתא אלא משום דבעינן איש ששוה בזרעו של אהרן: מאי איכא בין שאין שוה לזרעו ומשום מראית העין. דמשום מראית העין הוי קיל מכולהו: איכא בינייהו עשה. דכתיב מזרע אהרן הכהן מי ששוה בזרעו של אהרן ראוי לעבודה ושאינו שוה אין ראוי לעבודה והיינו לאו הבא מכלל עשה עשה. למראית העין אפילו איסור עשה ליכא: הכילון. לאכלא דדנא שהוא משופע וחד למעלה: לפתם. שדומה ראשו ללפת שרחב למעלה מכל צדדין: ותנא. כגון שצוארו עומד באמצע ראשו שהראש בולט מכל סביביו. מקבא. דדמי ראשיה למקבא שבולט הפדחת הרבה לחוץ וכן העורף מאחריו ולצדעיו שוה ראשו ודומה לפטיש שיוצא מלפניו ולאחריו והיינו מקבא כגון ותשם את המקבת בידה: שקוט מלפניו. שראשו בולט הרבה לפניו: ושקיפה מאחריו. שרומה כמי שנחתך ממנו חתיכה מאחריו והיינו שקיל פיסא: דחבים מיחבם. שצוארו משוקע בין כתיפיו ושמוט דאריך צוארו ודק וכולם פרצופו הרבה לחוץ: בעלי חטרות. שלועזין חלדרובא: קורקורא דבשרא. היינו תלתול בעלמא: והזבלגנין. איכא דאמרי שיש לפלוף בעינו. וא"ד שיוצא רירו: קרחנין וננסין תנינא במתניתא ומאי קמ"ל ולשמעינן זבלגנין גרידא: כולהו איצטריך ליה דמהו דתימא משום מראית העין נינהו קמ"ל משום דשאינו שוה בזרעו של אהרן: ואמאי מספקא לן דמשום מראית העין: מהו דתימא תנא חדא. משום מראית העין וה"ה לכולהו לכך קמ"ל ר' יוחנן דמשום דאינו שוה הוא: והיכי מצי למימר תני חדא וה"ה לכולהו והא כל היכא דאיכא למיהדר ומיתנא משום מראית העין קא הדר ותני מלמד דלא אמרינן תנא חדא וה"ה לכולהו. ומאי קמ"ל ר' יוחנן: אלא הא קמ"ל לאפוקי מהאי תנא כו': הכהנים. והקריבו בני אהרן ואמאי כתיב הכהנים לרבות את הקרחנין: אין לו גבינין: אין לו גבינין: כל שגביניו שוכבין. גבות עינים: שהן גדולות ותלויות על עיניו: רבא אמר זהו גיבן האמור בתורה דקאמר זהו מדרש או גבן האמור בתורה כלומר דמאי מרבי אין לו אלא גבן אחד: באשה אינו ולד. דלא חיי: בשדרתו עקומה דמיתחזיא כשתי שדרות. והיינו דקאמר ר' חנינא כל שיש בו ב' גבין וב' שדרות הוי מום אבל ב' שדרות ממש לא: חוטמו שקוע. בין עיניו: סולד. שנכוץ ראש חוטמו למעלה: בולם. שסתומין נקבי חוטמו: אמרו לו הפלגתה. כלומר חלקתה על דברי חכמים כלומר דרבנן סברי

אע"ב

א) תוספ' רגמ"ה כאן ד"ה ותנא משמע דמפרש דהברייתא הוא פירוש למתני' וכ"מ מד' הרמב"ם בפ"ח מהלכות ביאת מקדש הלכה א' ע"ש.

אע"פ שאינו כוחל שתי עיניו כאחת: [שתי עיניו למעלה] שתי עיניו למטה: *מה שתי עיניו למעלה שתי עיניו למטה אילימא שתי עיניו למעלה דחזי למעלה שתי עיניו למטה דחזי למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה א] דחזאי עינו אחת למטה ועינו אחת למעלה היינו רואה את החדר ואת העלייה כאחת אלא שתי עיניו למעלה דקיימן למעלה שתי עיניו למטה דקיימן למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה דקיימי עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה וקיימי כסדרן נמי ורואה את החדר ואת העלייה כאחת מנא הני מילי דת"ר °בעינו כל מה שבעינו מכאן אמרו שתי עיניו למטה שתי עיניו למעלה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה ורואה את החדר ואת העלייה כאחת או שמדבר עם חבירו ואחר אומר ב] לי רואה תנו רבנן °עור בין סומא בשתי עיניו בין סומא באחת מעיניו חורוור והמים הקבועין מנין ת"ל איש עור אמר רבא למה לי דכתב רחמנא איש עור דק תבלול בעינו צריכי דאי כתב רחמנא עור משום דליתנהו כלל אבל חורוור והמים הקבועין דאיתנהו ביה לא כתב רחמנא איש ואי כתב רחמנא איש משום דלא קא חזי כלל אבל מחסורייתא לא כתב רחמנא דק ואי כתב רחמנא דק משום דמחסרן אבל מבלבליתא לא כתב רחמנא תבלול ואי כתב רחמנא תבלול משום דמבלבלן אבל משום משניותא לא כתב רחמנא בעינו אמר רבא הלכך כל מחמת כהותא אתיא מאיש מחסורייתא מדק מבלבליתא מתבלול משניותא מבעינו: סכי שמש: תני רב יוסף סני שמש זגדיין מחוי רב הונא חד מדידן וחד מדידהו ואיקפד רב יהודה מיתיבי שכבנא *שגביניו שוכבים וגדום ג] אחד שחור ואחד לבן תנא כל זוגא דלא שוי להדדי זגדום קרי ליה הצירן ד] *עיניו תרוטות וצירניות דומעות דולפות *טורדות תנא *הזודיר והלופין ה] והתמיר זויר דמזור עיניה לופין דנפישן זיפיה ו] תמיר שתמו זיפין והני גבי מומין תנו להו והתנן שנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין לא קשיא הא דאשתיור גרדומי הא דלא אישתיור גרדומי: **מתני'** *עיניו גדולות כשל עגל או קטנות כשל אווז *גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו *חוטמו גדול מאבריו או קטן מאיבריו (א) ז] הצומם והצומע איזהו צומע כל *שאזניו קטנות והצומם כל שאזניו דומות לספוג *שפתו *העליונה עודפת על התחתונה (ב) התחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום ח] *ושנשרו שיניו פסול מפני מראית העין: **גמ'** אמר רב *משה רבינו עשר אמות היה שנאמר °ויפרש את האהל על המשכן מי פרשו משה רבינו פרשו וכתיב °עשר אמות אורך הקרש אמר ליה רב שימי בר חייא לרב *אם כן עשיתו למשה רבינו בעל מום דתנן גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו *אמר ליה שימי ט] באמה של קדש קאמר: חוטמו גדול כו': תנא כאצבע קטנה: הצימם י] והצימע: תנא אף *הצימח לא הוו ידעי רבנן מאי צימח שמעו להוא טייעא דהוה קאמר מאן יא] דבעי צימח ואישתכח גדיא חוויא יב] אמר רב חסדא עז שאין לה קרנים ורחל שיש לה קרנים כשרים לגבי מזבח תניא נמי הכי יש דברים שהן כמומין ואינן (ג) כמומין ושוחטין עליהם במקדש אבל לא במדינה ואלו הן עז שאין לו קרנים ורחל שיש לו קרנים והצימח והצימם יג] והצומע אמר רב חסדא אמר יד] *אמימר °נטלו קרנותן וזכרותן עמהן פסולה ואין טו] פודין עליהם נטלו טלפיים וזכרותם עמהן טז] פסולין ונפדין עליהם מיתיבי *נטלו קרניין וטלפיין וזכרותן עמהן יז] פסולין ונפדין עליהן לא קשיא הא דאיתעקור איתעקורי *הא דאיגום איגומי ודאיגום יח] איגומי פסול ורמינהו *פרה *שקרניה וטלפיה שחורים יגוד תרגמה זעירי מעילוי יט] זכרות: מתני'

רש"י

דחזיין למעלה · שעומדות במקומן בסדר אבל כל שעה רואות למעלה חדר למטה עלייה למעלה: דקיימן למעלה · בגובה המצח שלא כשאר בני אדם: וקיימן כסדרן · *כלומר כ] והיכן עומדות במקומן כסדר אבל רואה את החדר ואת העליה (ד) שעינו אחת רואה למעלה ועינו אחת רואה למטה: בעינו · תבלול בעינו הוה ליה למכתב דק תבלול והכא ידעבא דלא שייכא אלא בעין: איש עור · מריבויא דאיש: עור · משמע שניטלו עיניו וליתנהו כלל: מחסורייתא · שחסרה מראיתו אבל רואה מקצת: דק · טיי"ל מחסרת המראה ואינו ניטל כא]: מבלבליתא · לבן הפוסק בסירה ונכנס בשחור ואינו *מקלר המראית כלל: משונייתא · שמשונות במעמדן כגון למעלה או למטה או רואה חדר ועלייה כאחת: כהיותא · דאינו רואה כב]: אתיא מאיש · כג] דהכי חורוור והמים הקבועין כהיותא נינהו ומפיק להו תנא דברייתא מאיש: סכי שמש תני רב יוסף סני שמש · שסוכא את השמש ואינו יכול לראות מקום שחמה זורחת שם: חד מדידהו וחד מדידן · שיש לו עין אחת דומה לעין אלו היושבין נגדי ועין אחת שלי רב יהודה היה יושב כנגדו והיו עיניו משונות: שכבנא · שגביניו ארוכין ושוכבין על עיניו: תרוטות · עגולות: ולירניות · עגולות יותר מתרוטות: דומעות · מעט: דולפות · יותר מדומעות: טורדות · יותר מדולפות כמו (משלי כז) דלף טורד: תנא אף הזודיין ולופיין והתומיין · הוי מום דמזורדן עיניו כד]: והא גבי מומין תני להו · להאי תומיין מי הוי מום והא לא פסיל ליה מתני' אלא משום מראית העין: אישתייר גרדומי · שרשין לא הוי מום אלא משום מראית העין: **מתני'** מאבריו · כגון ידיו ורגליו ושוקיו: כה] צימם צימע · כו] במתני' מפרש לה: לספוג · שכוולות ושהומות: **גמ'** עשר אמות · קס"ד באמה שלו: בעל מום · דגופו גדול מזרועותיו דהא כל אדם אין גופו אלא שלש אמות באמתו: באמה של כז] קדש קאמינא · דהיינו עשר אמה באמה של כח] קדשים דאורך הקרשים לא נמדד באמתו של משה והא דאמרן בפירקא דלעיל (דף מ.) אחת יתירה על של משה חצי אצבע לאו בשל משה ממש קאמר דודאי של משה היתה כט] יתירה מאד על אותה של קדש שתיקן משה: כאצבע קטנה · אם חוטמו גדול לפי שאר ל] אברין יותר מדאי כשיעור רוחב אצבע קטנה הוי מום *היכי משערינן ליה מודדין חוטמו לחוטם בני אדם הארוכין בגופן כמוהו: חוויא לא] · אזניו ארוכות מאד עד שתכופות למטה: במקדש · דלא הוי מום: והצימח והצימם והצמע · ומתני' דחשיב להו *באדם מומין קאמר לפי שאינו שוה בזרעו של אהרן: זכרותן · היינו עצם התחוב בתוך הקרניים: זכרות הטלפים היינו עצם שבתוך הטלפים דזו היא כף הרגל: ואין נפדין עליהם · אם בהמת שאר קדשים לב] שאינה בכור אינה נפדית בכך דלא הוי מום גמור אלא לאיפסולי: ונפדית עליהן · וקשיא לרב חסדא דאמר אין נפדין לג]: ברייתא דקתני לד] בדעקור איעקורי · קרנים ושרשי הזכרות ונראית גומא ברא"ש: רב חסדא דאיגום איגומי · נחתכין מלמעלה ושרשיו נשארו: ודאיגום איגומי · מי שייך בה אפילו פסלות: פרה · אדומה: יגוד · יחתוך כמו (דניאל ד) גודו אילנא: תרגמה זעירי · האי [דקתני] יחתוך מעילוי זכרותייהו שיש בחודו של קרן כשתים ושלש אצבעות שאין זכרות מגיע שם ואם השחרות אין מגיע עד מקום הזכרות יחתוך אבל יותר מכאן לה] פסולה: מתני'

תוספות

מחוי רב הונא חד לו] מדידהו · *פירוש רב יהודה שהיה לפניו פי' בקונט' שהיו עיניו משוטות ולא פירש במה היו משוטות ור"ת מפרש דרב יהודה אריך בדורו הוה דאמר בפרק המפלת (נדה דף כד:) ורב הונא אינים גוצא הוה כדאי' לז] במסכת *תעניות פרקא דחסידים ומשום הכי לא היו עיניו נכרות קטנות כ"כ משל שאר בני אדם אבל משל רב יהודה היו נכרות שהיו גדולות הרבה ולכך הקפיד רב יהודה והייט שינוי דעינו אחת גדולה ואחת קטנה ואע"ג דלא הוי מומא לענין אחולי עבודה עד שתהא גדולה כשל עגל או קטנה כשל אווז מכל מקום אין זה שוה בזרעו של אהרן: **עיניו** תרוטות · פי' בקונטרס עגולות כמו כי תרוטה בסנהדרין (דף *קו) גבי לבנה ולירניות פירש בקונט' עגולות יותר מתרוטות ותימה כיון דתנא קילתא כ"ש חמירתא וכענין זה קשה גבי דתנא דומעות דולפות וטורדות דולפות יותר מדומעות וטורדות יותר מדולפות ושמא אילטריך למיתני כולהו לאשמועינן דלא מיפסלי משום מומא אלא משום דאין שוה בזרעו של אהרן:

רבינו גרשום

אע"ג שאינו שוקע כ"כ שיכול לכחול ב' עיניו כאחת אלא פחות שוקע הוי מום: וקיימן בסידרייהו דחזי משתיהן

שיטה מקובצת

א] למטה דחזי עינו: ב] אומר לי רואה: ג] וגדום שגביניו אחד: ד] הצירן תנא עיניו: ה] והלופין התימין

במקום אחד: בעינו · דכתיב או תבלול בעינו: דליתנהו כלל · לעיניה: אבל מהכורייתא · שנפחתת קצת ממראות עיניו כתב רחמנא דק והיינו מחסוריתא אבל מבלבליתא לא · שמבולבל לבן בשחור: אבל בשניותא · ששונה מראה עיניו: כהיותא · שאינו רואה כלל: סכי שמש · תני רב יוסף היינו סני שמש שאינו יכול להסתכל בשמשו: זגדים מחוי רב הונא חדא מדירן וחדא מדידהו · היינו שעינו אחת בריאה דומה לשלנו והאחרת דומה לאותן שעיניהם משונות: ואיקפד רב יהודה · מפני שהוא היה כן' וגרם שכביא הצירי תרוטות · עגולות: צירניות · שעגול אותו מקום שהעין מתח בו: דולפות · יותר מדומעות: טורדות · שרולפית בלא הפסק · ואיכא דאמרי טורדות שאין עיניו אלא בטורח גדול למ"ה' זיוור דמזורדן עיניה · מסמרין עיניו: לופין · דנפיש זיפי שריסי עיניו גדולות: והתימין שתמו זיפין · דלית ביה ריסי עינים כלל: לא קשיא · הני דמוסיף תנא ברא הא דאישתייר גרדומי כלומר אע"ג דנשתייר עיקרו פוסל: והא דמתניתין דלא אישתיור מגרדומי כלל: שימי באמה של קודש קאמינא · דהוה משה רבנו י' אמות באמותיו שלו לא היה אלא ג' אמות שלו כדרך כל אדם שגבוה ג' אמות שלו: תנא עד כעובי אצבע קטנה הא קטן או גדול הוי מום: דומות לספוג מקובצות ביחד: גדיא חוויא · שאזניו תלויות לו למטה: תכרותו עמהם · העצם שבפנים פסולה להקרבה: הא דאיגום איגומי · דנשתייר מקצת מוכרותן אין נפדית עליהן: פרה אדומה שקרניה שחורות בראשו יגוד בסנרה אותו שחור ותהיה כשרה קסבר אף על גב דחתך מוכרותן: לא תרגמא זעירי מעילוי דכרותיהו תתך ולא איפסלה: נכבה

זויר דמזור' תי' והתמיר נמחק: ו] זפיה תומיין שתמו זיפיו והני גבי מומין תני להו: ז] מאבריו הצמם והצמע ס"א הצימח והצמע: ח] מום ושנשלו שיניו: ט] שימי את באמה של קדש קאמינא: י] הצימס ס"א הצימח והצמע תנא אף הצימם לא הוי ידעי רבנן מאי הצימח כו' וכן גירסת הרגמ"ה: יא] מאן בעי צימח: יב] חוויא הוויא אמר רב: יג] והצימם והצמע: יד] אמר אבימי נטלו קרנים וכרותן: טו] ואין נפדית עליהן: טז] עמהן פסולה ונפדית עליהן: יז] עמהן פסולה ונפדית עליהן: יח] ודאיגום איגומא מי פסלא ורמינהו: יט] מעילוי זכרותיהו: כ] כלומר ואינון עומדות:כא] ניטל כולו הס"ד: כב] רואה כלל הס"ד: כג]מאיש דקתני חורור והמים הקבועין וכהיותא דהני הוורונינהו: כד] עיניו שאינו יכול לנות אלא משוטטות ע"כ ל"א דעמיק ופתח כל שעה הס"ד ומה"ד דנפישן זיפיה שארוכין שערות שבבת עינו הס"ד ומה"ד תמי שאין לו שיער בבת עינו: כה] מה"ד הצימם והצימע ה"ג: כו] תיבות במתני' מפרש לה נמחק: כז] של קודש: כח] של קודש:כט] היתה גדולה מאד אלא על: ל] שאר אבריו יותר: לא] חוויא הוויא אזניו: לב] קדשים הוא שאינה: לג] אין נפדית הס"ד: לד] בדעיקור איעקורי הקרניים כו' דרב חסדא: לה] מכאן מפסלה הס"ד: לו] חד מדירן פי' ר"י שהיה יושב לפניו: לז] כדאיתא בפרק בני העיר ואע"פ שהיה אינש גוצא לא היו קצרית נכבה

ויקרא כא · שם · שמות מ · שם כו · נדה דף כד: · סנהדרין דף קו · תעניות · פרה פ"ב מ"ב

[נ"ל ג"י ר"ח פי' בקונטרס רב יהודה שהיה לפניו והיו עיניו כו'] · [במס' מגילה ס"ד דף ס ע"ב וסוס עיניו קטנות] · [נ"ל מג. אבן לפניו איתא כי נפיש] · [לעיל מג:] · [שבת לג. נדרים לח.] · [סוטה יב:] · [ג"י: סליקו תרומה למו ענד שומי את באמה של קדש קאמר]

ואין שותין מים בפני רבים • פירש בקונטרס דרך ת"ח להיות לטע בהלכה ושתיה והא דאמר בסוף כילד טוען (פסחים דף פו:) דרב האנא בריה דרב נתן אשתי ולא מהדר אפיה וקאמר התם הלה תנן משמע התם שדרך לשתות בפני רבים בלא חזרת פניו היינו בשעת סעודה דומיא דכלה והכלכות דרך תרן "אמריגן דברבים הופך פניו לצד אחר ושתה מים נראה דנקטו מים לפי שאין רגילין לשתות טולן מים אלא אלמא בלבד לבד שאר דברים רגילין לשתות יחד ור"ת אומר דה"ק דאפילו לאותן הלטועים שלא לשתות מים בפני רבים לא ליהוי לטוע להטיל מים שמא ישתין ויסתכן: **איתתי** לא יהיה בך עקר ועקרה בזמן שבבהמתך • תימה היאך יכולין להיות עלמן כבהמה בהטלת מים שהיו לריכין ללאת חוץ מן המחנה ולהרחיק ג' פרסאות דלאמרי' בפ' בתרא דיומא (דף עה:) דאין נפנים לא בגדיהם ולא לפניהם אלא לאחריהם והייט אפילו בקטנים דבפרק מי שמתו (ברכות דף כה.) מוקמא ויהד תהיה לך ממון, למתנה וילאת וגו' בקטנים: **שלא** תהא תפלתך עקורה לפני המקום בזמן שאתה משיס עצמך כבהמה • פירש בקונטרס שלא תהא עקורה כשאתה מתפלל על בניס ונראה דלכל תפלה קאמר כדאמר *שאין הטעולה מתקיים אלא במי שמשיס עצמו כבהמה דלכתיב אדם ובהמה תושיע ה' ובמי שמשיס עצמו כמי שאינו כדכתיב (איוב ט:) תולה ארץ על בלימה (תוגין דף פט.):

לא יתפלל אדם מיס לא על (גבי) [כלי] חרס ולא על גבי מקום קשה • הגך תומרות דוקא בבבל כדאמר טעמא מקום דסבי מודרי דבבל מהלרי מיא לעיטס שפל נהר פרת דדרך המיס ללכת דרך הילוכס לעין עיטס דפרת מתערב בכל מימות שבעולם כדאמר לקמן בפ"ט (דף עה.) הגולר ממימי פרת לאסור בכל מימות שבעולם ואפילו עיגלאתא דמדלייא אמרינן לקמן דהנהו סולמי דפרת ניהו ובסוכה (דף נג.) נמי אמרינן דכרינן פורתא *ונבעי מיא הנהו סולמי דפרת הוו ואמ"ג דסולמי דפרת מתערבין בכל מימות שבעולם אין לאסור אלא שבבבל כדפרישית שדרך הילוכו של פרת מתערב בעין עיטס ואיה המעמ מכאן דפרת הולך מבבל לא"י אבל שאלתי לאחד מא"י ואמר לי שיורד מא"י לבבל וכן מוכח לקמן בפ"ט (דף עה:) דאמרינן מכ"ל במערבא שהדא דבא פרת וכן פירש שם בקונטו' וזהו דוחק לומר דאפילו הולך מבבל לא"י ניכר שבגדל הנהר מחמת רוב גשמיס ומתרבה הנהר לאחוריו מתוך רבוי המיס: **האי** איתתא לא תיקום להליה באתי יוקה • אמ"ג שאינה מגלה עלמה אינה חולפת בשהיא מטילה מיס והתיוקן עומד בפניה דהא אין דרך אשה לגלות עלמה בפניה לא לקטנים ולא לגדולים כדמוכח בפ' מי שמתו (ברכות דף כג:):

לידי הדרוקן כו' לידי ירקון • משמע דאמרי' ביבמות (דף סב:) הנבירים לפני אין כל ערוותה לביאה פניה מוריקות דאמר סימן לנבירה הדרוקן: *

וכוסי בהדיא קתני מתני' (לקמן מה.) הכוסי והגיתור: **מתני' המקיש בקרסוליים** • שארכבותיו כז) עוקמות לחוץ וקרסוליו לפנים ונוקשין זה כח) לזה כשהוא מהלך וארכבותיו הייטו לאיפכא שרגליו עקומות לחוץ כט) ומרחיק זה מזה עד שארכבותיו מלמעלה המעקומות ללפי פניס נוקשות זו לזו: בעל

מתני' דדין שוכבין • גדולים: **נכפה** • טפל מחמת חולי: **אחת לימים** • שאינו טופל יח) אלא פעם אחת לימים שתבא לזמן קבוע: **רוח קלרה** • רוח שד: **מאושכן** יט) • ביצו גדולים: **בעל גבר** • גידו גדול: **גמ' ואין שותין מים** • דדרך תלמיד חכם להיות לטע בהלכה ובשתיה אבל להטיל מים לא ליהוי לטוע שמא יתמין ויסתכן: **אילמריכא ליה** • להטיל מים: **בשבתא דריגלא** • שלשים יום קודם הרגל דקולאין ודורשין בהלכות הרגל כדאמרינן במגילה (דף ד.): **נגדו ליה גלימא** • פרכו סדין ביו לבין הטעם: **אסדר עובדא** • דרוש שאסור להמתין מלהטיל מים עד שיהא לו לביעות: **אם דאפשר לך** • לפרוש סדין לפי שהשוב אתה: **ואי לילמרך אינש אחרינא דלא אפשר ליה** • ויתמין עד שילכו הטעם כז) ויסתכן ויהא עקור: **ממתך** • המוחך: **גאודנה** • אפילו בחוך אזנה הייתי מטיל מים אם לא היה לי מקום אחר קודם שאתמין וכ"ש בפניה: **ותיפוק לי משום עלקא** • דקתני לעיל שבקש להמתין ולא השתין ומעלה כריכו לבה ממלאי דמשום המתנה הוה ליה למלא עלקא שהה שקורין אכאוה"ם לפיכך לבה כריכו: **בשותה** • שאינו יכול להטיל מים יפה לאחר כן אלא שותה טיפין טיפין דולאי מחמת עיכוב שתן הוה ליה: **בזמן שבבהמתך** • שתשיס עלמך כבהמה שלא תהא לטוע בהטלת מים: **שלא תהא תפלתך עקורה כו'** • וכשתתפלל [על בניס] תהא נשמעת תפלתך: **כבהמה** • שלא תמתין מלהטיל מים: **לא על (גב) כלי חרס** • בתוך עביו של מימי רגליס לפי שמשליכין אותו בהר בסמוך להם והרות בבל הולכין *ומתעבבין בעין עיטס כדמפרש: **ולא על מקום קשה** • שאין בולטין ולפין על הקרקע עד שמטפין למקום מדרון ונופלין לנהר: **ואמר רב סנף** כח) **מדורי דבבל** • מקומות מדרון שבבבל: **מסדרי** כט) **לעין עיטס** • שבו כ"ג טובל ביום"כ כדאמרי' במסכת יומא בפרק ג' (דף לא.): **לא תיקום לסדיא באפי יוקא** • כשהיא מטלת (ג) כג) אל תעמוד ממש כנגד התיעוקות דחוזאתא היא: **לגימא** • אם ללד אחר כד) שאין משתנת בפני התיעוק ל"ל בה: **עמוד** • גדולים: **הדרוקן** • חולי מעיים: **מילון** • קטנים: **דסרכא שתין רכה** • המרכה דם שאינו מקיז מרבה שתין: **שכנת ורע רכה** • מי שיש לו אשה ואינו משמש מטתו מרבה לרעה: (גאלת) רוח שטות ע"י שד זהו בן כפליס טייטו"ן: **הקיין** • כה) הייטו משונה: **הגרכמן** • הייטו מין בעל גבר: **בציליס** • שביליו גדולים: **בגיד** • שגידו גדול: **ועד למה** • יגדל הגיד שיהא פסול: **מתני' שנמרחו אשכיו** • שנימוחו ביליו: **שהרוח בתשכיו** • בביליו כפותים: **שמרליו תשוכים** • שהוא שחור ככוסי ולא בביליס משתני כלל: **גמ' קשיא ליה לר' שמעאל** • כלומר להכי פליג רבי ישמעאל אתש"ק משום דקשיא ליה ת"ל דבשאילון ביליס משתני קרא חסר אשך מיבעי ליה: **תני שנמרחו אשכיו** • להכי תני ר"י שנמרחו אשכיו: **ממרוח אשך מיבעי ליה** • *דהא מ"ש דמרוח משמשת היא: **גורעין ומוסיפין** • גורעין ח' במקום אלף ומוסיפין ח' אלף אשך ואלף במקום חי"ת על מרוח והוי כו) מרוחו אשך: **הייטו כושי** • כושה מהלך ואארכבותיו הייטו לאיפכא שרגליו עקומות לחוץ כח) ומרחיק זה מזה עד שארכבותיו מלמעלה המעקומות ללפי פניס נוקשות זו לזו: בעל

מתני' המקיש בקרסוליים • שארכבותיו כז) עוקמות לחוץ וקרסוליו לפנים ונוקשין זה כח) לזה כשהוא מהלך וארכבותיו הייטו לאיפכא שרגליו עקומות לחוץ כט) ומרחיק זה מזה עד שארכבותיו מלמעלה המעקומות ללפי פניס נוקשות זו לזו: בעל

עצמך • בי מדרי דבבל • מדרונות של בבל אם משתין עליהם מהדרי המי רגלים לעין עיטס לנהר שמושך לארץ ישראל ויהיו שותין ממנו לפיכך לא ישתין אלא על מקום נמוך שיבלוע שם העין: **באנפי יוקא** • כשמשתין משום צניעותא • אגיסא דמהדרא אפה לית לן בה: הדרקון • היינו כריסו צבה: ירקון • חולי ירקון: דם רבה • שמעמיד שאינו מקיז דם: שחין רבה • כלומר לוקה בשחין: רוח קצרות באה **עליו** • דתנן דהוי טוס מאי ניהו נאלא רוח שטות: בן נפלים • רוח שדרה שנגון: המשוכן ובעל גבר • משוכן בציצים שביציו גדולים ביותר • בעל גבר [גבר] בגיד שארוך ביותר • מחוי • רב יהודה שארוך הגיד עד **דארכובה** • נמרחו אשכיו • נימוחו ביציו: שרוח בן באשכיו • שנפוחין ביציו: שבראיו לר' ישמעאל • אם כדברי ת"ק חסר אשך מיבעי ליה אלא תני שנמרחו • וכן קשיא ליה לרבי עקיבא **מאי דאמר ר'** ישמעאל וכל חד וחד בעי לתרוצי מעמיה: קסבר • ר' חנינא גורעין ומוספין ודורשין • גורעין [א'] מאשך • ומוסיפין אותו במרוח והוה ליה מרוח גורעין ח' מרוחו ומוסיפין במקום א' **שבאשך** והוה ליה חשך והייטו מראו חשך שמראיו השוכין: המקיש בקרסוליו וארכבותיו • שכשהוא הולך קרסוליו או ארכבותיו נוקשות זו בזו והייטו הקישן דאמרינן בגמרא: כל

תורה אור

מתני' דדין שוכבין בשל אשה בריסו צבה טיבורו יוצא נכפה אפילו אחת לימים רוח [ט] קצרה באה עליו המאושבן ובעל גבר: **גמ'** אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא [ב] משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים [ג] ותניא נמי הכי משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים ומעשה באחד שביקש להשתין מים ולא השתין ונמצא כריסו צבה שמואל איצטריך ליה בשבתא דרגלא נגדו ליה גלימא אתא לקמיה דאבוה א"ל אתן לך ד' מאה זוזי וזיל אהדר עובדא את דאפשר לך דלא אפשר ליה ליסתכן מר בר רב אשי [ד] איצטריך אגודא גמלא אשתין אמרו ליה חמתך קאתיא אמר להו באודנה ותיפוק לי משום עלקא בשותת ת"ר שני נקבים יש בו באדם אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום בשעה שאדם נצרך אם נקבו זה לתוך זה נמצא [ה] עקר אמר ר"ל מאי דכתיב °לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך אימתי לא יהיה בך עקר בזמן שבבהמתך אמר רבי יהושע בן לוי לא יהיה בך עקר [ו] מן התלמידים ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום אימתי בזמן שאתה משיס עצמך כבהמה אמר רב פפא לא ישתין אדם מים לא על [ז] כלי חרס ולא על מקום קשה *דאמר רב הני [ח] מדורי דבבל מהדרי מיא לעין עיטס אמר אביי [ט] הא איתתא לא תקום להדיא באנפי ינוקא אגיסא לית לן בה *תניא רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא אדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא אדם לידי ירקון אמר [י] רבה בר רב הונא אמר רב קטינא אמר ריש לקיש דם רבה שחין רבה שבבת זרע רבה צר עת רבה צואה רבה הדרוקן רבה מי רגלים רבין ירקון רבה: רוח קצרית באה עליו מאי ניהו [יא] תנא רוח בן נפלים באה עליו: המאושבן ובעל גבר: תנא משובן בביצים ובעל גבר בגיד תנא [יב] משובן זה הקיין הגרבתן זה בעל קיק [יג] קיין בביצים גרבתא בגיד ועד כמה מחוי רב יהודה עד רכובה תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר עד רכובה פסול למעלה מן [יד] רכובה כשר איבא דאמרי עד רכובה כשר למטה מן הרכובה פסול: **מתני'** °אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת (טו) הרי זה °מרוח אשך האמור בתורה רבי ישמעאל אומר כל (יב) שנימוחו אשכיו ר"ע אומר כל שרוח באשכיו רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שמראיו השוכין: **גמ'** קשיא ליה לרבי ישמעאל [יז] הא חסר אשך מיבעי ליה תני שנמרחו אשכיו קשיא ליה לרבי עקיבא הא ממרוח אשך מיבעי ליה תני שהרוח באשכיו *קשיא ליה לרבי חנינא בן אנטיגנוס הא רוח אשך מיבעי ליה תני שמראיו חשוכין קסבר *גורעין ומוסיפין ודורשין היינו כושי רבי חנינא בן אנטיגנוס לא תני כושי: **מתני'** °מקיש בקרסוליו ובארכבותיו ובעל

הגהות הב"ח

(ה) בשבתא ביום אחת זהו מרוח אשך כנ"ל ותיבת הכי נמחק: (ג) שם כל שנמרחו אשכיו: (ג) רש"י ד"ה לא תקום וכו' מעלה מים אל העמוד:

שיטה מקובצת

ט) קצרות באה: כ) אבא אמר ר' יוחנן • עיין תשובת הרשב"א סימן כ': ג) רבים תניא אות ו' נמחק: ד) אשי דוה שקיל ואזיל אגודא דגמלא איצטרי'הוה קא משתין: ה) נמצא עקור: ו) עקר שלא תהא ביתך עקור מן: ז) על גבי כלי חרס ולא ע"ג מקום: ח) הני מדרי דבבל: ט) אביי אמר רב נמחק: יא) ניהו נאלא תנא: יב) תנא הקין והגרבתן בעל קיק: יג) תיבת קיין ואות א' מגרבתא נמחק: יד) מן הרכובה: טו) אחת זהו מרוח אשך: טז) כל שנמרחו אשכיו: יז) ישמעאל האי חסר: יח) נופל ס"מ משעבן: כ) הקם יסתכן ויהא: כא) הגך מדרי: כב) מהדרי מיא לעין: כג) מפלת מים [אל תעמוד ממש] בפני התינוקות תיבת כנגד נמחק: כד) שאינה מכוונת בפני ותיבת משתנת נמחק: כה) הקיין בעל הקיק הייטו משונבן: כו) הוזי מראיו חשך: כז) שארכבותיו עקומות: כח) זה בזה: כט) לחוץ ומרחיקים זה מזה כו' נוקשות זו בזו הם"ד: ל) מלמה דינ"ל אמר רב קטינא חיטות רבה בר רב מזונא נמחק •

נ"ל קשיא ליה לרבי חנינא ב"א האי רוח נאשך מיבעיא ליה כו' וכן הוא ביקוטו פ' תמוז נ"ק

[ע"ש בתוס' דיבמות פ: ד"ה סימן]

רבינו גרשום

נכפה אפילו לימים • כלומר אפילו לזמן קבוע אפילו לעבודה אפילו בשאר הימים בשאינו נכפה: משתינין מים בפני רבים: דסכנה היא להעמיד עצמו ואין שותין מים בפני רבים הוא: ונמצא כריסו צבה נפוח: איצטריך ליה • לקמנים: נגדו ליה גלימא • להפסיק בינו לבין העם משום צניעותא: אתא א"ל לאבוהא היאך נגד גלימא: א"ל אתן לך ת' זוזי וזיל אהדר עובדא לסריה: כלומר שתעמיד הדבר על חילכתו • שתשתין לפניהם בגלוי כדי שלא ילמדו מסך שלא יסתכנו לתעמיד על עצמם: דאת • דאית לך לגימא אשר לך למשפש ודלא אשר ליה דלית ליה גלימא למשפש יעמיד עצמו ויסתכן: באודנא • כלומר אפילו באודנא הוינא משתין מקמי דאיסתכן: ותיפוק ליה משום עלקא • כלומר דכרסו צבה לאו מחמת שתן הוא אלא משום דשתה עלקה: בשותת • מים דאי שתה עלקה לא הוה שותת: בשעה שאדם נצרך • ומעמיד עצמו ניקבו: בזמן שבבהמתך כשאתה משים עצמך כבהמה שמשתנת בפני רבים לא יהיה בך עקר ועקרה: אימתי • אין תפלתך עקורה כשאתה מתפלל על עסקי בנים בזמן שאתה משים עצמך כבהמה שלא העמדת

מסורת הש"ס

כא א מיי' פ"ח מהלכות ביאת מקדש הל' ט:

כב ב מיי' שם הל' ט:

כג ג מיי' שם הל' יב:

[זוטא פ"ו ס"ק]

כד ד מיי' פ"ז מהלכות ביאת מקדש הלכה ח ופ"ח הלכה יב טור י"ד סימן שנ:

כה ה מיי' שם פ"ח הלכה יג:

ל"ק

ל"ק מ"ו

ומתערבין ל"ק שבת קמה:

[פי' תוגין כו:]

בטורת הש"ס

בעל הפיקין והעיקל: כדמפרש ועיקל בריסקא כל שהוא מקיף פרסותיו כשיושב ומחבר פרסות רגליו זו לזו ואין אלכסוביהו ע"ב] טוקשות זו לזו שטוקמות כלפי חוץ: פיקה יוצאה מגודלו: תחיכת בשר עגול כפיקה יוצאה מגודלו: עקיבו יוצאה מאחוריו: כדמפרש בגמרא ששוקו עומד באמצע רגלו שהלי הרגל יב] עומד בפנים ואלי לאחור: רחבות כשל אווז: שקלוטות הן כשל אווז ואין לרכן יתר על רחבן: עד הפרק: פרק האמצעי: למעט מן הפרק: הטייט לגד הגפורן שמחוברין טוגן ותחבה שיהא *מסולקים בשר: יתירה: אלבע יתירה: אם יש בה עצם פסול: יג) *הואיל ותחבה שהרי הוא מחוסר אבר (ג) שנמצא בו ואם לאו כשר דלא חשיב אלא הלהול בעצמה: ו' ו' כ"ד: מפרש (ד) לגבי קרא בגמרא אמאי נקט להו ומתני' ליגמא דקרא נקט: גב' הקישן: הייטו המקיש בקרסולין: והעיקל והקילבן: הייטו פיקה יוצאה מגודלו: בעל הפיקין והשופר גרסי': כפתות הרבה: *שאיסתמרא שלו שקורין קביל"ל גדולה מאד: מריפה: קלוסטנב"ל: למעלה דברייתא הייטו למטה דמתני': ובנספרת על גב היד: שנספרת עם שאר האצבעות שעומדת בשוריהן בהיות קתני מתני' דחשיב אבר: אם היה בה עצם ואין [בה] לפורן: רבותא נקט יד) אע"ג דאין בה לפורן חשיב אבר אם נספרת ע"ג היד: מטמא במגע ובמשא ובאהל: וכגון שיש בה בשר קלת ולא כזית דאי הוה בה כזית בשר אפי' אינה נספרת אם אין בה עצם נמי הוה מטמא באהל דהא כזית מן אמה מטמא באהל ואי לא הוה טו) בשר כלל אפילו נספרת נמי דחשיב אבר לא מטמא באהל דאין עצמות מטמאין באהל אלא רוב בנין או רוב מנינו רובא הקב אבל השתא דאיכא מקלת בשר מטמא אע"ג דליכא כזית הואיל ונספרת על גב היד דחשיב אבר דהכי אמרינן במס' נדה בפרק יולת (דף מג:) האבריס אין להם שיעור אפילו פחות מכזית מן הכבילה ופחות מכזית מן המת: ועולם למנין קב"ה: אם אין בה בשר עולה למנין קב"ה דזהו רוב מנין אבדי המת דאבדי המת רמ"ח ורוב מנינו של מת מטמא באהל ובנספרת דאי לא קיימת בשורת האצבעות לא חשיב אבר הואיל ואין בה לפורן: רבינו הגדול: רב מטמא באהל: ואינה נספרת כדמפ' יז) דאיכא תרתי לגריעותא אין בה לפורן ואינה נספרת אבל יש בה לפורן יז) ממטמא ואע"ג דאינה נספרת והכי תנן בפ' בא סימן (שם דף מט.): דדברי גבילות: אם אין לריכין ליתן טעם להם כך הם לא נתנו טעם לדבריהם: ואע"פ שאין בשם רובע ממאים: בהאהל וגבי אהלות תניין לה: הואיל ורוב גופו הגדול: דזהו רוב הגופה בחדם גדול שאינו עגם באבריס דשני שוקיים וירך אחד הוא רוב גופה הגוף בלא הראש לגבי בנין המת לא חשיב לאשו בבריאת אבריס דאהלות דקתני אינהו בגוף שוקיים ירך הרגל והיריכיים יח) הגוף והסדרה כ"ל הואיל ורוב בגוף גדול גרסינן והכי לשנאתינלי דתוספתא בגודל בגופה: מניינא אמת לאשמעינן: בתמיה לכיון דרמ"ח אבריס יט) פשיטא דרובא הוי קב"ה: אסר שאין בו אלא מאתים: שנבראת אסר בכל יד ובכל רגל ב' אלבעות הויין ח' אלבעות ובכל אלבע יש ו' עצמות כ) כך מפרש במס' אהלות הרי אסר מקומאלבעות מ"ח ולא נשאיר אלא מאתים ויתר שיש בו רב"ח כגון אלא שנבראת שיתירה ד' אלבעות בכל יד ורגל כא) והרי ד' אלבעות יתירין הוי כ"ד עצמות ומפתח דתלמידין לקמן הרי כ"ע אבדין ומבר הוסיפן על רמ"ח ותמלא רע"ז וד' הטתרין לא ידענא היכי מתרמי דוולאי אין בכל אלבע אלא ו' עצמות סך הכל לא שורש ולא ענף והכי מפרש באהלות: כולן עולין למנין קב"ה: כל אלו יתירין הטובין לאבריס ועולין למנין קב"ה ומטעינן מינה לאע"ג דקב"ה לא הוי רובא דידיה דהא רפ"ח הוי לו אפ"ה הוי קב"ה רובא וגבי אסר נמי אע"ג דהוי רובא דידיה [ק"ל] אפ"ה לא חשיב רובא אלא קב"ה: לירין - קדרוג"ס: לר"ע - כב) מפתח הוו להו רב"ג וקשיא לתלמידי ר' שמעאל דלא מלאו אלא רב"ב: מידי דוותרא - המפתח איתמוחי מחמת סליקה: וכולן - כל היתירין הללו שבאהלה אין מטמאין באהל האבר בפני עצמו שיש עליו בשר קלת: לירי בשר - היתרולא הוא כג) לא חשיב אבר בלא עצם: שיים

ובעל כ) (ה) הפיקים העיקל איזהו העיקל *כל שהוא מקיף פרסותיו ואין ארכבותיו כ) נוקשות זו לזו פיקה יוצא מגודלו עקיבו יוצא לאחוריו פרסותיו רחבות כשל אווז אצבעותיו מורכבות זו על זו או קלוטות למעלה עד הפרק כשר למטה מן הפרק ותחבה כשר היתה בה יתרת ותחבה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר יתר בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע ר' יהודה מכשיר וחכמים פוסלין השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין: גב' ת"ר *שבר רגל אין לי אלא שבר רגל מנין לרבות הקישן והעיקל והקילבן ת"ל או שבר רגל תנא בעל *(הקיפין) והשופר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בעל הפיקין שיש לו כסתות הרבה שופר שאין לו כסתות כל עיקר: פיקה יוצא מגודלו ועקיבו יוצא לאחוריו: א"ר אלעזר שוקו יוצא באמצע רגלו: פרסותיו רחבות כשל אווז: אמר רב פפא לא תימא דטריפה ולא סדיקא אלא כיון דטריפה אע"ג דסדיקא: אצבעותיו מורכבות זו על גב זו או קלוטות:ת"ר *שבר יד איקלי אלא שבר יד אצבעות מורכבות ג) (ג)(למעלה) או קלוטות למעלה *מן הפרק ותחבן והאמרת כשר אלא ולא תתכן מנין ת"ל או שבר יד: היתה בו יתרת ותחבה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ד) *והוא שנספרת ע"ג היד ת"ר יתירה שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ומטמא באהל ועולה למנין קב"ה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ובנספרת על גב היד אמר רב חסדא* דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו יתרת שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל אמר רבב"ח א"ר יוחנן ובשאינה נספרת על גב היד א"ר ה) יוחנן *עשו דבריהם כדברי נביאות מה נפשך אי אבר הוא באהל נמי תטמא ואי לאו אבר הוא במגע ובמשא נמי לא ליטמי אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא משום עצם כשעורה נגעו בה רב פפא אמר גזירה שאינה נספרת אטו נספרת אי הכי שאינה נספרת באהל נמי תטמא עבדו רבנן היכירא כי היכי דלא לישרפו עלייהו תרומה וקדשים תנן התם *רוב בנינו ורוב מנינו של מת אע"פ שאין ז) בו רובע טמאין ת"ר ח)איזהו רוב בנינו שני שוקיים וירך אחד הואיל ורוב גובהו בגדול איזהו רוב מנינו קב"ה א"ל ט) רבינא לרבא תנא מניינא אתא לאשמועינן ט) קמ"ל כדתניא הסר שאין בו אלא מאתים ויתר שיש בו מאתים ושמונים וא' כולן עולין למנין קב"ה ט) זיל בתר רובא דאינשי א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים ז) אמר להם שמא באשה בדקתם שהוסיף לה הכתוב שני צירים ושני דלתות תניא רבי אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר *ותכרע ותלד כי נהפכו עליה צירה רבי יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר *כי לא סגר דלתי בטני רבי עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר *ויפתח את רחמה לרבי עקיבא קשיא דתלמידי רבי ישמעאל דלמא איידי דוותרא אתמוחי מתמה אמר *רב וכולן אין מטמאין באהל שנאמר *זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר השוה לכל אדם אמר ליה אביי *באיש ליכא והכתיב *צירים אחזוני כצירי יולדה צירי בשר והכתיב *אדני במראה נהפכו צירי הכא נמי צירי בשר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי מאתים וארבעים ושמנה היכי משכחת לה לא באיש ולא באשה: יתר

בעל הפיקין שיש לו כסתות הרבה: פי' בקונטרס שאיסתמרא שלו שקורין קביל"ל גדולה ובערוך פירש שפרסתו גבוהה ויש בשר הרבה לגד לאם הרגל ובעקב *ומתלעמים שלו כמין כיפה ולכון כסתות ממטע כפירוש דמיירי בבשר ולא בעצם כי ההיא דבראשית רבה דקאמר על האדם המוסמה בית הריעי שלו בעגבותיה כל) לו כסתות משל"כ לבהמה: עשו דברייסם דברי נביאות מה נפשך כו'. מדפריך עליה משמע דלאו לשכחת קפ"ל דברי נביאות כה) וס"ק דב"ב (דף יב. ושם) משמע דקאמר לענין חשיבות דמייתי עלה ההיא דאע"פ [שמטלה] נבואה מן הנביאים ובכולן כילד מעבדין (עירובין דף ס: ד"ה אין) פירשתי: ובשאר

בכורות הש"ס

נ"א שקלוטות כשל כו' נ"ק

עיין פ"ט

שאיסתמרא

[הפיקין]

קדושין כה. [נדה מט:]

נדה שם

רבינו גרשום

כל שהוא מקיף פרסותיו' שפרסות רגליו רחבות ועגולות שכשהוא מקרב רגליו זו אצל ז' אין יכולות ארכובותיו להקיש ז' בזו: פיקה יוצאת מגודלו: כעין אצבע יתירה: עקיבו יוצא לאחוריו: שבולפ' הרבה לאחוריו כדמפרש בגמרא כגון שנראה (כגון) שוקי יוצא באמצע רגלו: והקילבן: לא איתפרש לן (ושם פרשים קלבן שורק רגלו לאחוריו כשהוא הולך): הפיקין והשופר: כסתות הרבה כעין קרטוליו הרבה: לא תימא דפרפה שדקה הרבה ולא סדיקה בין האצבעות אלא שעגולה כשל אווז אלא כיון דפרוייה אע"ג דסדיקה פסולי: קלוטות עד הפרק: אם דבוקה הן האצבעות מפיסת יד ועד הפרק האמצעי של אצבעות כשר ואם דבוקה למטה מן הפרק ותחך הדבק כשר: למעלה מן הפרק דאמר בגמרא היינו למטה מן הפרק דאמרינן בתתני' אי דמרבי כולהי הני מאי: [ובנספרת] על גב היד שעומ' בשורת האצבע': ועולה למנין קב"ה: אברים דהיינו רוב מנינו דרמ"ח אברים יש באדם: רבינו הגדול: רבי: עשו דבריהם כדברי נביאות: שאין אדם יודע לפרש מה טעם ממטא במגע ובמשא ואינו ממטא באהל: משום עצם כשעורה נגעו בה: דעצם כשעורה ממטא במגע ובמשא ואינו ממטא באהל אף הא' אינו נספרת בדין הוא דאפילו במגע ובמשא נמי לא תטמא אלא גזירה שאינה נספרת דתטמא אטו נספרת: אי הכי: ליגזור כשאינה נספרת דתטמא באהל אטו נספרת: עבדו: בה היכירא דלא תטמא באהל כי היכי דלא לישרפו על מזבחו תרומה וקדשים: אע"פ שאין בהן רובע: הקב של עצמות מטאין באהל: ב' שוקין וירך אחד: הואיל ורוב בנינו בגובהו של אדם: הסר: אדם חסר אברים כגון שחסר מכל יד ומכל רגל ב' אצבעות ובכל אצבע יש בו שש עצמות עד הזרוע דהיינו חסר מ"ח אברים: ויתר שיש בו מאתים ושמונים ואחד: שזה יש לו ל"ג אברים ויתר ואלו הן שיש לו ד' אצבעות יתירות בידיו וברגליו שיש בהן כ"ד אברים ולכל השיש עצמות שבכל אצבע יש כנגדו בזרוע עצם אחד הייגו כ"ה יתירות: ושני צירים וב' דלתות וספתות: והיינו רמ"א אברים: כולן עולין למנין קב"ה: אפילו הנך יתירות עולין בחשבון קב"ה דבין ליתיר ובין לחסר לא אזלינן בתר רוב אברים דידהו אלא בתר רוב אברים דאינשי דעלמא דהוי קב"ה: לר' עקיבא קשיא דתלמידי דרבי ישמעאל דאינהו לא אשכחו אלא ד' אברים ספי באדם ורבי עקיבא דמוסיף ספתה איכא ה' אברים ספי: דלמא איידי דוותר: ההוא עצם דמפתה איתמוחי בשלקותה: וכולן - הני המשה יתירי אינן ממטאין באהל כו': צירי בשר: תליכא בהו עצמות: הכי נמי מסתברא: דלית בהו עצמות בצירי ראי לא תימא הכי כו':

ג"ל שקלוטות כשל כו' נ"ק

עיין פ"ט

כו' ב מיי' פ"ט מטלטלות ה"ל"ח מקדש הלכה יג עוד י"ד סימן שם:

ג"ל מהולקין נ"ק

כו' ב מיי' שם סל"ו יא:

כח ג מיי' פ"ב מטלטלות טומאת מת הלכה ח:

כט ד ה מיי' שם סל"ו ח:

[עיין בערוך ערך כפה]

הגהות הב"ח

(ה) בחשבון וכעל הפיקה והעיקל איזהו עיקל וכו' לאחוריו פרסתו רחבה כשל אווז עוד ספרק וכו' חיסה כו יהרה: (ב) גם' מוכבות או קלוטות: כ"ל ותיבת למעלה נמחק: (ג) רש"י ד"ה אם יש וכו' מחוסר אבר שנכנס בו: (ד) ד"ה ו' ו' כ"ד מפרש בגמרא לגבי הרגל אמאי:

ג"ל ומכן הוא ג' נ"ק מן הפרק ותתכן מנין ותתכן והאמרת כשר כו'

שיטה מקובצת

ה) ובעל הפיקין והעיקל: ב) ארכובותיו נוקשות: ג) מורכבות זו ע"ג זו או קלוטות למעלה: ד) ובנספרת ע"ג היד: ה) אמר ר' חגינא עשו: ו) שאין בהן רובע: ז) רבינא ס"א רב אדא בר אהבה: ח) לאשמעינן אמר ליה הא קמ"ל: ט) קב"ה מאי טעמא זיל: י) ושנים באו ושאלו את רבי ישמעאל כמה אברים יש באדם אמר להם רמ"ח אמרו לו והלא בדקנו ומצינו רב"ב אמר: יא) ארכובותיו נוגעות זו לזו שקלוטות כלפי: יב) הרגל לפנים וחצי רגל לאחור הם ר"ה: יג) דוראל ותחבה הויי הוא: יד) נקם דאע"ג: טו) לא הוה ביה בשר: טז) כדמפרש ואזיל: יז) מסבא באהל ואע"ג כו' והכי נמי תנן בפ': יח) היריכים והצלעות והשדרה: יט) אברים באדם פשיטא: כ) עצמות כדמפרש בסס' אהלות הרי ב"ב אמר: כא) אבעבעות מ"ח ולא: כב) ורגל ששה אצבעות יתירין מהם כ"ד עצמות: כג) לר' ע"ע דאמר מפתח כו' וקשיא דתלמידי ר"י: כד) הוא דלא חשיב: כה) בעגבותא קרא לו: כו) נביאות וכפ"ק דב"ב: